

Es un fet evident que l'esclavitud entrà en una fase de decadència en la Europa occidental de l'antiguitat al feudalisme. L'organització del treball per via de la servitud es devia més pràctica, eficaç i barata. A més a més, alguns pobles es va desenvolupar pel aspecte ideològic de l'Església que prohibia l'esclavitud de cristians. D'algunes maneres de moltes aproximacions són representants d'una forma progressiva d'organització social que portava tendint a la seva desaparició amb més rapidesa i cert.

Tanmateix, hem de dir que els vestigis de l'esclavitud medieval han persistit que en la perifèria de l'Europa feudal, a les zones de guerra i més difícilment havia arribat la nova fórmula d'organització de la producció, de manera que les condicions de treball era més dur i freqüentment es produïen esclavituds. L'esclavitud en aquests casos es pogué desenvolupar sota una condició prou adequada.

Perquè l'esclavitud s'introduïa en el món occidental d'una manera tan ràpida que es desenvolupava una sèrie de circumstàncies, entre les quals de les més importants que la societat es queixava accepta i perdura com a vital i correcte al desenvolupament de l'esclavitud. Entre elles, l'Església que repetides vegades havia condemnat l'esclavitud de cristians, no degué ser pel que tocava al sotmetiment d'individus pertanyents a poblacions estrangeres pagans, musulmans, etc., al temps, sobre aquells que en la zona cristiana s'originava el sotmetiment. D'algunes formes la comercialització que l'Església prohibia podia ser derivada de la captura de cristians a mans dels sarraïns, o d'altres aproximacions que venien per la utilització exclusiva per la societat medieval davant dels sarraïns dels seus, representant un patró del món d'Europa.

Així, en Itàlia, França, i Anglaterra i en altres parts de la Península Ibèrica on la producció esclavista romana havia estat molt forta, s'originava la captura de cristians com fruit de les guerres d'una guerra sense d'una guerra sense religió, cultural o ètnica, però que amb una intenció esclavista de conquesta.

Per altra part, els sarraïns portaven l'esclavitud agafada en un sentit desenvolupat que la societat medieval estava en guerra a tota hora amb els sarraïns i en guerra amb ells.

**RAFAEL CARIÑENA I BALAGUER
ANDREA DÍAZ I BORRÀS**

*Corsaris valencians i esclaus barbarescs
a les darreries del segle XIV: una subhasta
d'esclaus a València el 1385*

«ESTUDIS CASTELLONENCS»
N.º 2, 1984-85, pp.439-456

És un fet evident que l'esclavitud entrà en una fase de decadència en la llarga transició de l'antiguitat al feudalisme. L'organització del treball per mig de la servitud es revelà més pràctica, eficaç i barata. A més a més, aquest procés es va veure recolzat pel suport ideològic de l'Església que prohibia l'esclavitud de cristians. D'aquesta manera els esclaus aparegueren com representants d'una forma anquilosada d'organització social que pareixia tendir cap a la seua desaparició allà pels segles XI i XII.

Tanmateix, hem de dir que els estudiosos de l'esclavitud medieval¹ han demostrat que en la perifèria de l'Europa feudal, a les zones on pitjor i més difícilment havia arrelat la nova fórmula d'organització de la producció, on el contacte amb les societats no cristianes era més fort i freqüentment es produïen hostilitats, l'esclavitud en estat latent es pogué desenvolupar sota unes condicions prou adequades.

Perquè l'esclavitud s'empelte en el teixit social d'una comunitat és necessari que es complesquen una sèrie de circumstàncies, entre les quals és fonamental el que la societat en qüestió accepte i permeta com a vàlid i corrent el fenomen de l'esclavatge. Sobre açò, l'Església que repetides vegades havia censurat l'esclavització de masses de cristians, no digué res pel que tocava al sotmetiment d'individus pertanyents a pobles considerats pagans, musulmans, etc., ni tampoc sobre aquells que en la seua captivitat s'havien convertit al cristianisme. D'aquesta forma la sensibilització que l'Europa cristiana demostrà davant la captura de cristians a mans dels infidels quedava ampliament compensada per la indiferència exercida per la societat medieval davant dels sofriments dels esclaus, especialment als països del sud d'Europa.

Així, en Itàlia, Provença, Llenguadoc i els territoris de la Península Ibèrica on la tradició esclavista romana havia estat bastant forta, s'entengué la posició de l'esclau com fruit de les accions d'una guerra santa, d'una diferenciació religiosa, cultural o racial, però mai com una situació moralment condemnable.

Per altra part, era necessari perquè l'esclavitud agafara un ampli desenrotllament que la possible «matèria prima» es trobara a una distància raonable i en quantitat suficient.

¹ És obligat el record del investigador Charles Verlinden amb la seua aclaparadora bibliografia sobre l'esclavitud medieval, molta d'ella especialment referida als països de la Mediterrània. Són especialment interessants per a nosaltres:

VERLINDEN, Charles. *L'esclavage dans l'Europe médiévale, I: Péninsule Ibérique-France*. Gand, 1955.

— «L'esclavage dans la Péninsule Ibérique au XIVe siècle». *Anuario de Estudios Medievales*, 7 (1970-1971), pàgs. 577-591.

— «Aspects quantitatifs de l'esclavage méditerranéen au Moyen Age». *Anuario de Estudios Medievales*, 10 (1980), pàgs. 769-790.

— «Une taxation d'esclaves à Majorque en 1428 et la trait italienne». *Bulletin de l'Institut d'Histoire Belge de Rome*, XLII (1972), pàgs. 141-187.

En aquest sentit, la Mediterrània constituïa un vertader *limes* a la fi del qual es podia trobar una bona quantitat d'esclaus potencials. Car dir que, a la Península Ibèrica la secular frontera de la reconquesta deuria entendre's amb idèntic significat.

Per últim i en estreta relació amb els aspectes anteriors, era necessari la formació d'un mercat esclavista on es pogueren comprar i vendre i ademés on es distribuïrà, amb fluidesa, la mà d'obra esclava entre subjectes que la utilitzaren com a força de treball. D'aquesta manera no en totes les parts s'alcançaren les condicions necessàries perquè es donara aquest pas decisiu ja que per al qual fou precís comptar amb una infraestructura molt important i sòlida: és a dir, ciutats caracteritzades per un comerç dens i una capitalització adequada, junt amb una articulació de les comunicacions que permetera exercir algun tipus de domini sobre un *hinterland* més o menys ampli. En açò, ciutats com Gènova, Nàpols, Barcelona, Sevilla o Lisboa aplegaren a comptar al llarg dels segles XIII, XIV i XV amb aquestes condicions. Ara bé, pel que fa a l'esclavatge, cadascuna d'elles tingué una evolució pròpia, com a conseqüència de llurs especials característiques econòmiques. Així, mentre que Sevilla, per exemple, inicià el desenvolupament del seu mercat d'esclaus en el segle XV en base al negoci de canaris i negres, les ciutats italianes ja des d'una època molt primerenca (segle XIII) s'especialitzaren en la compra i captura d'esclaus orientals (russos, armenis, etc.) i barbarescs. València formà part d'aquest ramell de ciutats que posseï un mercat d'esclaus, mercat que amb el transcurs del temps anà transformant-se i sobre el que anem a centrar la nostra anàlisi amb l'objecte d'aclarir, en alguns aspectes la situació de la venda d'esclaus a València en l'últim terç del segle XIV.

Hem de ressenyar que no ha estat escàs l'interés demostrat per la historiografia valenciana sobre l'esclavitud de musulmans en València, recientment s'han efectuat altres estudis centrats en els captius cristians sota el poder musulmà i en l'atenció que la ciutat prestà per al seu rescat.² Tanmateix aquest interès, que ha permés afermançar a la historio-

2 Per ordre cronològic d'aparició, els treballs sobre l'esclavitud medieval valenciana dels que tenim constància són:

GUAL CAMARENA, Miguel. «Una cofradía de negros libertos en el siglo xv». *Estudios de la Edad Media de la Corona de Aragón*, V (1952), pàgs. 457-460.

— «Un seguro contra crímenes de esclavos en el siglo xv». *Anuario de Historia del Derecho Español*, XXIII (1953), pàgs. 247-258.

CORTÉS ALONSO, Vicenta. «La conquista de las Islas Canarias a través de las ventas de esclavos en Valencia». *Anuario de Estudios Atlánticos*, I (1955)

PILES ROS, Leopoldo. «Las clases sociales en Valencia. La esclavitud a fines de la Edad Media». *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, XXXI (1963), pàgs. 3-25.

CORTÉS ALONSO, Vicenta. *La esclavitud en Valencia durante el reinado de los Reyes Católicos*. València, 1964.

GRAU MONTSERRAT, Manuel. «La esclavitud en els termes generals del castell de Morella (1350-1450)». *Homenaje a Jaime Vicens Vives*, I (1965) pàgs. 445-482.

LÓPEZ ELUM, Pedro. «Apresamientos y venta de moros cautivos en 1440 por acaptar sin licencia». *Al-Andalus*, XXXIV (1969), pàgs. 329-379.

PILES ROS, Leopoldo. *Apuntes para la historia social de Valencia durante el siglo xv*, València, 1969.

HINOJOSA MONTALVO, José. «Confesiones y ventas de cautivos en Valencia en 1409». *Ligarzas*, 3 (1971), pàgs. 113-128.

SANCHIS LLORENS, Rogelio. *Aportación de Alcoy al estudio de la esclavitud*. Alcoi, 1971.

CORTÉS ALONSO, Vicenta. «Procedencia de los esclavos negros en Valencia (1482-1516)». *Revista Española de Antropología Americana*, VII (1972).

— «Los pasajes de esclavos en Valencia en tiempo de Alfonso V». *Anuario de Estudios Medievales*, 10 (1980), pàgs. 791-882.

DÍAZ BORRÀS, Andrés. *Redención de cautivos y piratería berberisca en la Valencia del siglo XIV*. Tesi de llicenciatura i llegida a València (1983).

grafia valenciana dintre del camp de l'estudi de l'esclavitud, no ha aconseguit el desen-
tranyament de tots els punts obscurs que encara desconeixem. Sobre açò, cal dir que hi ha
tota una sèrie dels quals la nostra informació és menor: l'esclavitud en la València del
segle XIV i la molt complexa investigació de la vida d'esclau des de la presentació davant
del batle general, passant per la seua situació en la vida quotidiana i la posició dels valen-
cians respecte als esclaus, dins la concessió de llicències d'acapte, permisos d'eixida del
regne, etc. En efecte, entre un i altre moment únicament podríem suposar que l'esclau
seria venut i passaria d'una manera forçada a engrossir les files de les forces de treball de la
ciutat i la seua àrea d'influència. La raó fonamental de la manca d'informació de l'escla-
vatge valencià abans del segle XV es deu, especialment, a l'absència de les fonts tradicionals
sobre les quals estàn basats els estudis dedicats al segle XV. Per aquesta causa, és fonamen-
tal recórrer a documentació que fins ara no ha estat utilitzada específicament per a l'estudi
de l'esclavitud i que, per altra part, és una substanciosa font de notícies de tot tipus (ens re-
ferim a la documentació dels protocols notariais valencians del segle XV).

EL CORS I L'ESCLAVITUD

Està constatat que l'esclavitud procedeix generalment d'un acte de força entenent
per aquest, una guerra o qualsevol altre acte de violència que obligarà a determinades
persones a veure's reduïdes a la condició de captius; degut a aquesta condició, la procrea-
ció dels homes en quotes de llibertat tan baixes mai ha estat suficient com per a satisfer les
necessitats de la demanda, tenint en compte a més, la gran movilitat social que significava
l'alliberament o el rescat dels capturats.

El mercat d'esclaus en la València del segle XV³ estigué nodrit essencialment per
mercaders que tenien llurs punts d'aprovisionament en Andalusia. Eren, fonamentalment,
esclaus africans i canaris que castellans, portuguesos i genovesos duïen fins al gran mercat
sevillà i lisboetà. Ara bé, a la València del Tres-cents les coses amb tota provabilitat foren
molt diferents ja que d'una banda, l'articulació dels mercats a nivell penínsular encara no
era completa i d'altra, la navegació en l'Atlàntic cap a Canàries i Àfrica tan sols estava
començant; per tant, el volum de negocis per aquest concepte hagué d'anar *in crescendo*
però, a hores d'ara evidentment, encara era escàs. Així, el vertader subministrador d'es-
claus hagué d'ésser el litoral de Barberia i en menor mida la Mediterrània oriental i els trac-
tans italians.

Pel que respecta als musulmans, també ells recorregueren les costes cristianes en
busca de captius. El regne de València, les terres de Múrcia i les illes Balears foren els terri-
toris més castigats. En efecte, s'havia anat gestant una dinàmica de mutus atacs corsaris
que anaren enterbolint les relacions polítiques entre la Corona d'Aragó i el nord d'Àfrica,
aplegant a un grau de gran hostilitat vers l'últim quart del segle XIV. ¿A què es degueren
aquests canvis? Sobre açò, hem de senyalar que des del segle XIII mitjançant el tractat de
Monteagudo (1291), signat amb Castella, la Corona d'Aragó exercia certa forma de tutela
sobre els països de la costa occidental nord-africana encarats a la Mediterrània; es tractava
d'una mena de perllongament aparentment lògic de la reconquesta⁴ que no deuria circums-

3 CORTÉS ALONSO, Vicenta. *La esclavitud en Valencia durante el reinado de los Reyes Católicos*. València, 1964, pàgs. 108-111.

4 Sobre aquest tema és fonamental la consulta dels treballs de Charles-Enmanuel Dufourcq. L'obra més general i significativa sobre aquesta matèria és: DUFOURCQ, Charles Emmanuel. *L'Espagne catalane et la Magrib aux XIIIe i XIVe siècles*. París, 1966 (hi ha traducció catalana del 1969).

criure's a l'espai peninsular, sinó que abraçava a tot el territori musulmà proper a la cristiandat i que en temps passats fou cristià. Així, la intervenció catalano-aragonesa a Àfrica es concretà de dues maneres (en termes pareguts com es comporta una metròpolis sobre un territori en el qual es detecta un domini polític o econòmic de tipus colonialista): per una banda per mig de la intervenció político-militar, com fou l'establiment de guarnicions militars o grups de mercenaris a sou dels potentats i monarques musulmans, mitjançant el cobrament de pàries (aquest fet tingué un caràcter irregular) i, a través de la conspiració i la injerència en la política interna dels respectius països (deposició de sobirans, entronització d'altres més afins, etc.). Tots aquests fets fomentaven una inestabilitat interior i una sèrie de lluites faccioses que impedièn el normal desenvolupament polític dels regnes nord-africans. Per una altra banda, també s'anà introduint, a poc a poc, una penetració econòmica, instal·lant-hi consulats de mercaders catalans i supeditant l'economia barbaresca a la dels principals centres econòmics de la Corona d'Aragó: Barcelona, Mallorca i València, per mig d'una política d'importació de matèries primes i exportació de productes elaborats. Per les causes susdites i endemés, per la complexa i inestable composició de l'organització de la societat musulmano-barbaresca que impedia la instauració d'un poder polític fort i durador,⁵ establint un desequilibri econòmic i social entre els països nord-africans i la nostra confederació, apreciat, fonamentalment, en el major grau de desenrotllament en les estructures econòmiques en aquesta part de la Mediterrània.

En qualsevol cas, aquesta influència catalano-aragonesa sobre el Magreb cedirà terreny progressivament des de la mort de Jaume II, amb una certa paralització econòmica a la qual s'afegiria durant el regnat de Pere el Cerimoniós, la preponderància dels interessos peninsulars i la crisi del segle XIV. Tot això, propicià una dinàmica diferent en las relacions entre ambdós territoris, ¿produirà un canvi en les perspectives de futur? En efecte, una societat endarrerida i sense recursos, com era la de les ciutats nord-africanes: Bugia, Tunis, Orà, Alger, etc., on els incentius comercials i mercantils eren precaris i la producció, per a l'exportació, es limitava a productes alimenticis de primera necessitat (cereals) venien a trobar-se davant d'una serie de ciutats de la Mediterrània cristiana que, ja dos o tres segles abans, tenien com a norma general la inversió de gran part dels seus capitals en activitats marines i comercials, tot aconseguint durant el segle XIV un gran desenvolupament en aquests afers. Tot això significava, sens dubte, per a les ciutats barbaresques una competència pràcticament impossible de trencar, puix que els mercats mediterranis estaven copats per catalans, genovesos, venecians, etc., per tant, el rentable comerç d'intercanvis entés a l'estil occidental els estava vedat. Però en canvi, on si pogueren accedir i de fet ho assoliren fou a una altra forma de lucrar-se mitjançant les activitats marítimes: el cors i la pirateria.

És molt difícil d'assegurar en quin moment s'inicià la guerra de cors i els actes de pirateria. Per al Pare Tassy,⁶ estudiós de Barberia, la problemàtica quedarà plantejada des d'una altra perspectiva; ja que segons ell, la intervenció cristiana fou determinant per al naixement dels primers corsos barberescs. Així, l'actuació cristiana en saqueigs, pillatges i altres fets violents sobre Barberia repercutiren molt negativament en la societat nord-africana i serien, aqueixes ràtzies, les que en primer lloc il·lustrarien als musulmans en la guerra piràtica. El comerç dels cristians i la gran quantitat de renegats que acudiren al Magreb, ensems els musulmans expulsats de la península, els ensenyarien a la perfecció l'art

⁵ Un interessant treball sobre aquest fenomen és: LACOSTE, Yves. *El nacimiento del III Mundo*. *Ibn Jaldun*. Barcelona, 1971.

⁶ L'accessibilitat a la bibliografia sobre els països de Barberia és molt difícil i endemés nombrosament petita. És de gran interès l'obra de TASSY, Laugier de. *Historia del reyno de Argel...* (Traducció de Antonio de Clariana y Gualbes). Barcelona, 1733.

de navegar. En aquest sentit, una vegada que el cors barbaresc començà a recórrer les costes cristianes i assaltar en alta mar tota classe d'embarcacions: italianes, catalano-aragoneses, etc., es creà un ambient hostil front a Barberia, que generarà una sèrie d'assalts i represàlies que es perllongaren, al menys, fins el segle XVIII.⁷

Per suposat, els objectius que pretenien assolir els corsaris d'una i altra banda malgrat les repetides justificacions religioses que es donaren —en defensa de la vertadera fe i en contra dels infidels— foren l'obtenció de botíns. En conseqüència, degut a l'escassetat i pobresa en corts productes del litoral nord-africà, susceptibles d'ésser piratejats, el resultat no pogué ésser altre que l'especialització, en una gran mida, de la rapinya corsària en la captió d'esclaus.

EL CORS VALENCIÀ I L'ESCLAVITZACIÓ DE BARBARESCS

Dintre del context de lluita entre barberescs i cristians, les costes de Catalunya, Mallorca y València es van veure especialment afectades per aquest nou fenomen. Així, durant l'últim quart del segle XIV el litoral del regne de València enregistrà un augment molt perillós de l'activitat corsària nord-africà, constatable a través dels avisos dels llocs costers aplegats a la capital advertint-la de la presència de naus barbaresques (taula 1) i de la continua necessitat, dels jurats i Consell valencians, en arbitrar mesures per a evitar els atacs o almenys pal·liar llurs conseqüències:

«Item com fos raonat en lo dit Consell e cert a aquell que infeels moros de Barberia, d'un temps a ençà, ab fustes armades discorrien los mars d'aquest regne e fahien captivaments e altres dans de e a christians; lo dit Consell deliberadament e concordant, determenà e proveí que, per refrenar la audàcia dels dits infeels e castigar aquells e tolre dan de christians, devien ésser armades e volch que-s armassen e es tinguessen armades en mar, fusta o fustes de remes per la dita ciutat o jurats d'aquella, senyaladament per guardar les mars d'aquella e los navegants...».⁸

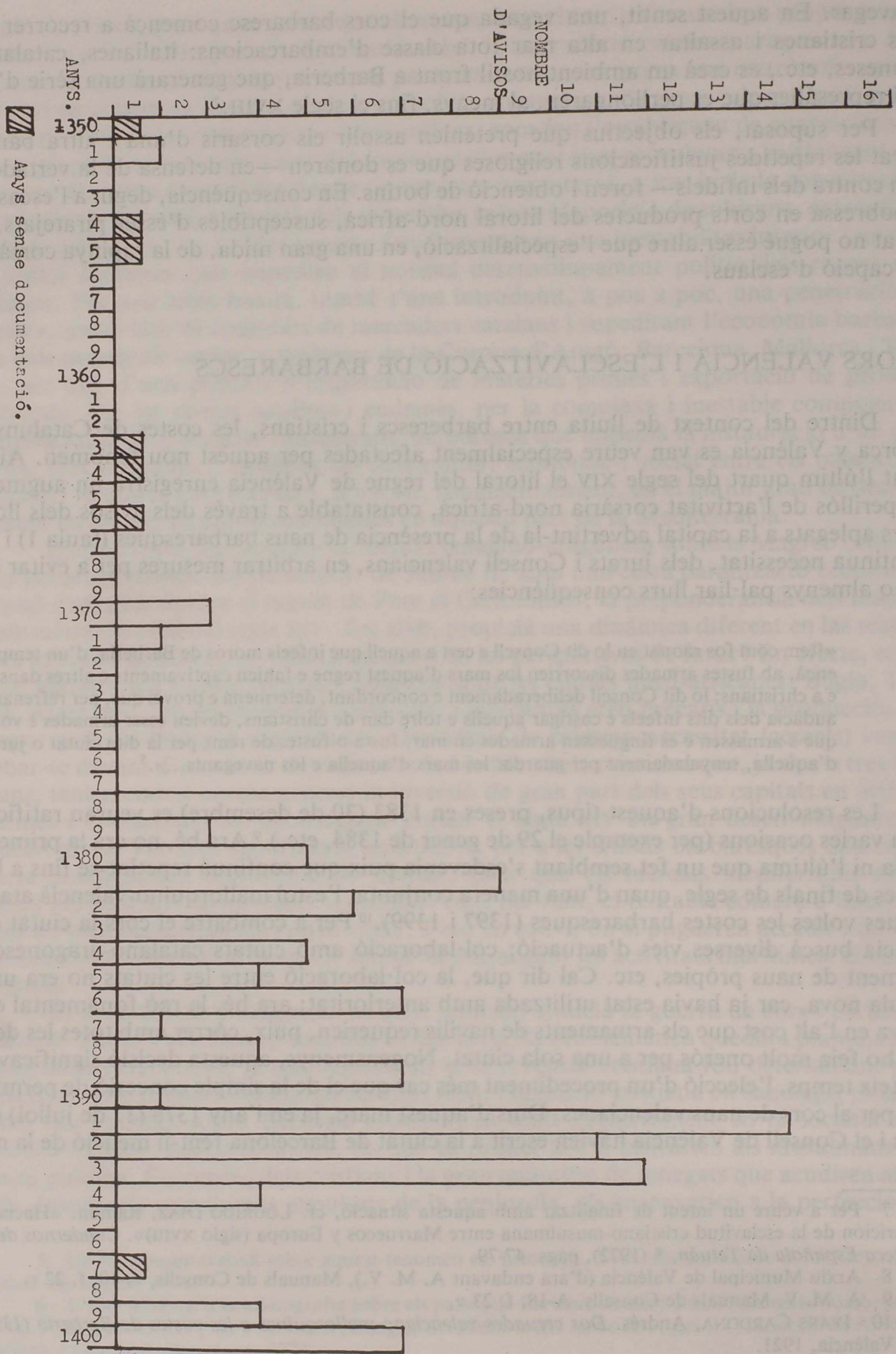
Les resolucions d'aquest tipus, preses en 1383 (30 de desembre) es veuran ratificades en varies ocasions (per exemple el 29 de gener de 1384, etc.).⁹ Ara bé, no era la primera vegada ni l'última que un fet semblant s'esdevenia puix que continuà repetint-se fins a les croades de finals de segle, quan d'una manera conjunta, l'estol mallorquino-valencià atacà per dues voltes les costes barbaresques (1397 i 1399).¹⁰ Per a combatre el cors la ciutat de València buscà diverses vies d'actuació: col·laboració amb ciutats catalano-aragoneses, armament de naus pròpies, etc. Cal dir que, la col·laboració entre les ciutats no era una fórmula nova, car ja havia estat utilitzada amb anterioritat; ara bé, la raó fonamental estrebava en l'alt cost que els armaments de navilis requerien, puix, córrer amb totes les despeses ho feia molt oneros per a una sola ciutat. Nogensmenys, aquesta decisió significava, al mateix temps, l'elecció d'un procediment més car que el de la simple concessió de permisions per al cors de naus valencianes. Dins d'aquest marc, ja en l'any 1378 (17 de juliol) els jurats i el Consell de València havien escrit a la ciutat de Barcelona fent-li menció de la ne-

7 Per a veure un intent de finalitzar amb aquesta situació, cf. LOURIDO DÍAZ, Ramón. «Hacia la desaparición de la esclavitud cristiano-musulmana entre Marruecos y Europa (siglo XVIII)». *Cuadernos de la Biblioteca Española de Tetuán*, 5 (1972), pàgs. 47-79.

8 Arxiu Municipal de València (d'ara endavant A. M. V.), Manuals de Consells, A-18, f. 22 r.

9 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 23 v.

10 IVARS CARDONA, Andrés. *Dos creuades valenciano-mallorquines a les costes de Barberia (1397-1399)*. València, 1921.

cessitat de «...*que del do de les derreres corts de Monçó sien armades prestament III o IIII galees per defensió de la cosa pública...*»,¹¹ davant dels insistents remors de que vuit embarcacions barbaresques s'aprestaven a atacar el litoral valencià. Algun temps després, aquest primer intent pareixia cristal·litzar en un acord a llarg termini, el 1378 (8 de març) s'escrivía de nou a Barcelona fent memòria de que «...*alcunes vegades en temps passat e ara novellament lo senyor rey, per ses lletres, ha sollicitats nosaltres a fer pariatge de galees ab Vos e ab la ciutat de Mallorca per contrastar als infeels sarraïns de Barberia...*». ¹² Semblantment ocorria en l'any 1381 (14 de juny) quan un missatger de Barcelona, Ramon, Çavayll, aplegava a la ciutat de València amb la intenció de concretar els tractes entre ambdues parts i Mallorca; no obstant, els jurats i el Consell valencià, decidiren postposar tot acord fins que es reunira una comissió de deu membres especialitzats en el tema.¹³ Com ja hem dit abans, aquests pactes amb les ciutats de Barcelona i Mallorca requeriren un desembós econòmic bastant important que no sempre estigué a l'abast de la ciutat. Serà en l'any 1388 (30 de maig) quan novament es torne a estudiar l'assumpte degut, en primer lloc, al reconeixement de la difícil situació en què es trobaven les costes i la mar catalano-aragonesa, junt amb l'irremeiable de la situació si les accions barbaresques continuaven i segonament, a l'abandó en que s'estrobaven les galeres valencianes dels arsenals:

«E fo feta recitació longament en lo dit Consell, dels molts e grans dampnatges que ls infeels moros de Barberia, ab galees e altres fustes armades, cossejan e discorrén per aquestes mars quasi continuament han dats e no cessen dar a christians, axí habitants d'aquesta ciutat e regne... los dits jurats dixerén al dit Consell que acordàs çò que lo plagués sobre aquests affers; e haüd sobre aquells lonch raonament lo dit Consell, attenant, segons fo allí raonat, que sostenir tals coses era no solament confusió e vergonya de christians, specialment d'aquesta nació, qui en temps passat han quasi senyoreades les mars e fetes tributaries algunes marítimes de Barberia, ans encara, era notable dan d'aquesta ciutat e de son regne, per les persones e fustes e mercaderies que d'aquella e d'aquell, los dits infeels, tots dies captiven e prenen e d'aquen embarguen la negociació dels blats e d'altres mercaderies d'aquesta terra...». ¹⁴

A raó d'aquesta nova situació s'ordenà la fabricació de dues noves galeres i l'urgent eixida, cap alta mar, d'una altra nau per a la vigilància i coordinació de totes les accions amb la lliga naval catalana. Una comissió de dotze diputats s'encarregaria de la supervisió d'aquestes qüestions i endemés tindria, sota la seua responsabilitat l'arbitre dels fons per a la construcció de les galeres per mig de censals. Quasi al mateix temps que s'aplegava a aquest acord el Consell revocava els poders atorgats al Síndic procurador per a armar embarcacions (7 d'abril de 1385).¹⁵ Les repercussions de tals esdeveniments començaren a notar-se durant el propi 1388 (3 de juliol), quan tenim en testimoniatge la presència de la galera barcelonina de Pere Gualbes, que amb altres mallorquines i valencianes, s'ocupava de la vigilància de les costes.¹⁶ Per eixes mateixes dates (13 de juliol) tres galeres, una d'elles valenciana, patronejada pel jurat Nicholau de Valldaura,¹⁷ realitzaven conjuntament una incursió contra Barberia símptoma inequívoc de que la lliga entre les tres ciutats estava donant els seus fruits. Sabem per altra banda que la galera barcelonina romangué en aigües valencianes durant algun temps. Així el 1389 (5 de juny) li eren pagades les despeses en viualles i provisions.¹⁸

11 A. M. V. Lletres Missives, g3-4, f. 16 v.

12 A. M. V. Lletres Missives, g3-4, f. 68 v.-69 r.

13 A. M. V. Manuals de Consells, A-17, f. 257 v.-258 r.

14 A. M. V. Manuals de Consells, A-17, f. 5 r.-6 v.

15 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 158 v.

16 A. M. V. Claveria Comuna. Manuals d'Albarans, J-23, f. 5 v.

17 A. M. V. Claveria Comuna. Manuals d'Albarans, J-23, f. 6 r.-6 v.

18 A. M. V. Claveria Comuna. Manuals d'Albarans, J-23, f. 35 r.-35 v.

Com hem vist, no fou fins a la fi de la dècada dels vuitanta quan les lligues de les ciutats catalano-aragoneses fructificaren. Tanmateix cal dir que amb anterioritat s'havia dut a terme un altre sistema més econòmic, i possiblement més rendable, encara que no tan eficient. Quan el 1383 (30 de desembre) s'estudiava la manera de resoldre la complexa qüestió dels atacs corsaris africans s'acordà, en eixa mateixa data, l'armament d'embarcacions per a la defensa de les costes arbitrànt-se els mètodes per a la construcció de naus, sempre que aquestes donaren les suficients seguretats i garanties de no atrossar naus aliades o pròpies.¹⁹ Decisions similars es prengueren en 1384 (29 de gener),²⁰ arribant-se en l'any 1387 (20 de juliol)²¹ a proposar al rei que les condicions per a l'armament de naus foren menys dures.

Així doncs, el patrocini per part dels jurats i del Consell valencià fou creixent en la dècada dels vuitanta pel que fa referència a l'armament d'embarcacions corsàries puix, cal remarcar que, aquestes activitats foren prou freqüents, tot prestant la seua col·laboració la ciutat en moltes ocasions.²² Solien ésser armaments per un termini de dos mesos, més o menys, com en el cas de les dues galiotes preparades en 1377 (11 de juliol), patronejades per Jaume Romeu i Bernat Torrella,²³ o per un període de temps relativament breu, segurament per evitar les possibles temptacions piràtiques dels armadors. A més, estaven obligats a donar garanties, no sols formals, sinó també econòmiques de no assaltar cap vaixell catalano-aragonés o aliat de la Corona. Per norma general, els armadors, capitans i patrons eren gent molt coneguda en la ciutat (nobles, mercaders de prestigi, etc.) que podien haver estat consellers o jurats en temps passats, la qual cosa disminuïa així el risc de que s'infringiren les normes del cors.

Pel que respecta a les ajudes concedides per la ciutat per armar naus en cors foren de diversos tipus: des del préstec de material per a la navegació, com és per exemple el cas de la galiota d'Arnau de Romaní (4 de setembre de 1387),²⁴ fins al préstec de diners per a comprar útils mariners. En aquest sentit, el 8 d'agost de 1389 s'entregaven 33 lliures i 6 sous a Joan Martí per 60 remes per a la galera que el Consell havia prestat a Jaume del Mas amb la finalitat d'anar en cors contra els infidels barbarescs.²⁵ Ara bé, cal tenir en compte que l'armament de naus per a entrar en cors no sempre donà beneficis econòmics als armadors. Car el 1386 (3 de novembre) el Consell hagué de perdonar les despeses ocasionades a tres galeres de Johan Gascó que «...haguessen fets en la costa de Barberia, contra los enemichs de la fe, diverses assalts e affers d'armes e d'aquells ab ajuda de Déu haguessen haurda la honor e avantatge, però que aquells assalts e affers d'armes foren més de coltellades que de guany...».²⁶ Igualment passava amb el petit estol de Diago López de Cetina, Arnau de Romaní i Miquel Cardona²⁷ als quals hagueren de dispensar-los el préstec fet per la ciutat davant dels escassos guanys obtinguts. Esdeveniments com aquests, no essent massa generalitzats, es donaren amb certa freqüència. Quant a les raons que esgrimien els jurats per a no exigir les despeses ocasionades per l'acondicionament de les embarcacions eren, que tals armaments evitaven que els barbarescs assaltaren les costes valencianes mentre que aquells estaven en alta mar. Malgrat tot, és ben cert que en la majoria de les ocasions els resultats

19 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 22 r.

20 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 23 v.

21 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 231 v.

22 A. M. V. DÍAZ BORRÀS, Andrés. *Redención de cautivos y piratería berberisca en la Valencia del siglo XIV*, pàgs. 137-149.

23 A. M. V. Manuals de Consells, A-17, f. 110 r.-110 v.

24 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 239-240 r.

25 A. M. V. Claveria Comuna, I-14, f. 8 r.

26 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 171 v.-172 r.

27 A. M. V. Manuals de Consells, A-19, f. 230 r.

de les accions de cors foren molt avantatjosos, una prova evident d'açò la tenim en el fet de que la ciutat comprà molt sovint, als capitans de les expedicions valencianes, una bona quantitat de suposats mariners i corsaris nord-africans amb la intenció d'ajusticiar-los. Així, entre els anys 1381 i 1389 hem comptabilitzat tretze casos de compres d'aquest tipus,²⁸ fet que sens dubte serví d'esperó per a la formació del mercat d'esclaus a València. La singularitat del fenomen de la compra per part de les autoritats valencianes dels corsaris barbarescs no deixa d'ésser significativa, car la ciutat no sols comprà esclaus portats per valencians, sinó que també tendí a fer-ho extensiu amb qualsevol corsari nord-africà del que tingueren notícia els rectors polítics municipals. Sobre açò el 1388 (14 de gener) el Consell comprava el governador de Sardenya uns corsaris de Bugia que havien estat capturats per dues galeres:

«E haüid parlament sobre les coses dejús escrites, lo dit Consell concordantment volch e proveí que, d'aquells moros de Barberia los quals lo noble mossén Ximenno Pereç d'Arenós, governador de Cerdenya, ha trameses ací per vendre, preses ab la sua galea en dues galiotes armades de cossaris moros de Bugia atrobades e preses en les mars de Cerdenya, per la dita galea, sien comprats a sos justs preus per los dits justicia en criminal e jurats e a coneguda de tots los caps majors e que d'aquells sia feta execusió corporal de mort a castich lur e a terror e exemple d'altres, e que ls dits preus sien pagats de la peccunia comuna de la dita ciutat per lo clavari d'aquella...»²⁹

En definitiva, podem dir que la guerra de cors antibarbarescs a València registrà, a nivell global, uns caràcters greus que s'intentaren pal·liar, aproximadament des de 1375 a través de diverses solucions. D'una banda, per mig de l'armament de naus corsàries perquè defensaren la mar i les costes valencianes i alhora, atacaren el litoral nord-africà presentant així una solució pràctica i relativament econòmica; i per una altra banda, mitjançant una sèrie d'actuacions conjuntes amb altres ciutats catalano-aragoneses (Barcelona i Mallorca), que patien en major o menor grau el mateix problema. Aquesta darrera solució obligà a la ciutat de València a un dispendi més gran, puise que devia armar pel seu compte un nombre determinat de naus. En tot cas, malgrat els esforços duts a terme, la pirateria barbaresca no serà anul·lada ni per aquests procediments, ni per mig de les armades que massivament atacaren Barberia en els albors del segle XV. Tanmateix, el que ens sembla una clara conseqüència d'aquesta guerra de cors fou l'increment de la mà d'obra esclava barbaresca a València vers els finals del segle XIV.

UNA SUBHASTA DE BARBARESCS EL 1385

La subhasta de barbarescs que tingué lloc a València en l'estiu de 1385 va ésser conseqüència de les correrries, efectuades, en les costes de Bugia per un estol subvencionat per la ciutat i que tenia per capità a Berenguer de Ripoll (cavaller) i com a patrons a Diago López de Cetina, Leonart Marrades i el propi Berenguer de Ripoll.³⁰ Pareix ésser que aquestes tres galeres foren armades per la ciutat amb una intenció prou ambivalent, de la qual les fonts municipals ens parlen molt poc. Efectivament, davant la carestia de blat que sofria València durant l'any 1385 la ciutat es va veure forçada a recórrer a la pràctica de la intervenció de tot el gra que fóra capaç de trobar, per terra o per mar. Aquest procediment, no exempt de violència era, fins a cert punt, corrent en moments de gran carestia. D'aquesta manera sabem que Berenguer de Ripoll i els seus «compraren» en la primavera

28 DÍAZ BORRÁS, Andrés. *Redención de cautivos...*, pàgs. 137-149.

29 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 252 r.

30 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 102 r.

de 1385 forment a Nicholau de Castelló, mercader barceloní, que es trobava en la platja de Blanes.³¹ Es molt difícil conèixer fins quin punt aqueixa operació mercantil fou voluntària, sobre la qual nosaltres pensem que estigué més bé forçada per les circumstàncies. Amb tot, aquestes accions de l'estol valencià encara que en un moment donat vorejaren inclús la violència, comptaven amb el suport de la ciutat davant la necessitat d'abastir a la població, cal senyalar que la ciutat solia pagar puntualment el blat intervingut. Un fet semblant a l'esdevingut a Blanes ocorria dies després a Tortosa, quan Berenguer de Ripoll prenia alguns vaixells que baixaven per l'Ebre.³² No hi ha dubte que, aquestes accions àdhuc tenint el recolzament municipal, estaven sancionades per l'autoritat competent, es a dir, pel Batle General del regne.³³ Així, cap a la meitat del mes de maig les captures d'embarcacions carregades de blat cessaren per complet. Efectivament, per aquestes dates l'armada de Berenguer Ripoll es trobava ja de retorn a València, on hagué d'aprovisionar-se d'aparells mariners i vitualles, anotant-se sempre que açò es feia per tal de tenir les galeres a punt per a noves eixides en busca de gra.³⁴

Cal remarcar que fins al 19 de juliol, poc més de dos mesos després (fet que no deixa d'ésser significatiu), manquem d'informació i serà en aquesta data quan el Consell decidí pagar als acordats que havien format part de l'armada «...a tots e sengles galiots e altres que han servit a la ciutat, en les galees per aquella armades en dies passats e ara desarmades, de los quals és capità l'onrat mossén Berenguer de Ripoll...».³⁵ Durant aquests dos mesos, ens sembla que, els corsaris valencians estigueren saquejant el litoral barbaresc com es desprén, tant de les actes de venda dels esclaus subhastats, com per l'absència de notícies municipals relatives a l'estol de Berenguer de Ripoll. En aquest context, hi ha un fet que alcança un particular relleu i és que en cap moment ve a traslluir-se, a través de la documentació municipal, el canvi d'activitat dels corsaris valencians. Nosaltres pensem que això es pot deure a dos raons: primerament, que la ciutat no hagués estat assabentada de les intencions de Berenguer de Ripoll, cosa que considerem poc provable i segonament, que es preferiria dur l'assumpte en secret amb l'objectiu de no posar sobre avís a les costes nord-africanes, aspecte digne de tindre's en compte, per quant el factor sorpresa fou sempre molt important en les accions corsàries. A més a més, no serà fins després que s'hagueren desarmat les galeres i pagat els patrons i capità, respectivament, quan les fonts tornen a fer alguna, al·lusió a l'estol valencià. D'aquesta manera, el 28 de novembre de 1385, la ciutat efectuava aquest pagament:

«De nos, etc. Pagats a N Pere Ferrer, Clavari de les III galeres que la ciutat ha armades en l'any present, de les quals és estat capità l'onrat mossén Berenguer de Ripoll, mil e noranta e tres lliures, quatorze sous e quatre diners... deduit de la derrera despesa çò que les dites galees guanyaren axí de robes en mar com de persones d'alcuns sarrahins en terra...»³⁶

Els esclaus en la subhasta

Tot el lot d'esclaus, dels que tenim constància, que foren venuts costaren un total de 700 lliures i 12 sous (taula II). En conjunt eren 19 esclaus, encara que tal vegada n'hagueren més.³⁷

31 A. M. V. Claveria Comuna, I-14, f. 36 v.-37 v. i 54 r.

32 A. M. V. Claveria Comuna, I-14, f. 42 v.

33 A. M. V. Claveria Comuna, I-14, 39 r.-41 r.

34 A. M. V. Claveria Comuna, I-14, f. 47 v.-49 r. i també f. 52 r.

35 A. M. V. Manuals de Consells, A-18, f. 97 v.

36 A. M. V. Claveria Comuna, I-15, f. 16 r.

37 Pel que es refereix a les notícies dels esclaus analitzats, hem de dir que han estat estretes de l'Arxiu

Una vegada que els capturats havien estat convenientment interrogats sobre la seua procedència, nom, circumstàncies de llur capció, etc., davant del batle general i aquest els declarara com esclaus de *bona et iusta guerra*, per tant, aptes per a la venda, es procedí a la seua pública subhasta. Cal esmentar que d'antuvi s'havia fet córrer la veu per les places i la llotja de mercaders que la propera subhasta se celebraria, aproximadament, entre la meitat de juliol i principis d'agost del dit any 1385.

Pel que fa als esclaus, si tenen un denominador comú, aquest és l'edat ja que dels 19, sols 4 són majors de 40 anys i els 14 restants no superen els 20, dels quals 5 eren menors de 3 anys. D'acord amb açò podem suposar que van ésser atrapats ensems amb les persones que s'encarregaven de la seua custòdia en el moment de la incursió corsària, com ho demostra el fet que sempre aparegueren associats a les seues mares o germanes, tot formant en la subhasta un lot conjunt que es venia a la mateixa persona. Aital selecció sembla indicar-nos una actuació premeditada dels corsaris, puix seria lògic que els capturadors elegiren a les seues víctimes, coneixedors del major preu dels joves; però també podria pensar-se que a l'arribada de les galeres cristianes sobre el litoral de Bugia, tan sols els més capaços aconseguirien salvar-se, fugint i amagant-se, i quedarien en situació d'ésser agrupats els més petits i indefensos: les persones majors, els qui s'ocupaven dels més menuts o els que foren agafats per sorpresa.

Quant al sexe dels esclaus, cal dir que si bé les dones generalment es pagaven millor que els homes, no seria cert afermar que el seu escàs predomini sobre aquests últims estigué en funció d'una tria per part dels atacants, sinó més bé, fa la impressió que el seu major nombre esta causat per la no menyspreable presència d'infants petits entre els capturats, als qui segurament tindrien sota la seua responsabilitat.

Els compradors

El grup de compradors que deixa entreveure la documentació es troba, essencialment, dintre dels sectors socials més dinàmics de la societat valenciana de l'època.

del Regne de València. Protocols 2.638 (Jaume Mestre 1383-1385). Estan datades entre el 28 de juliol i el 16 d'agost de 1385 i enregistrades en dos tipus de documents: primerament, els títols de venda dels esclaus que sumen un total de 12 documents i en segon lloc, els reconeixements de venda per part del clavari de l'armada valenciana. Cal ressenyar que en 10 casos els dos tipus de documents coincideixen, però en els altres 2 no ho fan. Açò ens indueix a pensar que possiblement l'estol de Berenguer de Ripoll capturara un nombre d'esclaus més alt dels quals no tenim constància.

La distribució dels esclaus a través dels seus compradors en els documents segueix aquest ordre:

Nom del comprador	Rebut de subhasta	Rebut del clavari
Berengarius Durandi	&	
Bartolomeus Femades	&	&
Bernardus Mironi	&	&
Petrus Olmella	&	&
Ludovicus Sala	&	&
Bernardus Suau	&	&
Bernardus Fabarza	&	&
Guillelmus Vitalis	&	&
Bartholomeus Vilalba	&	&
Iacobus Marrades	&	&
Iohanes Vitalis	&	&
Bernardus Suau	&	&
Bernardus dez Colomer		&
Berengarius Porquet		&

Dels dotze compradors dels quals coneixem la seua professió, quatre son mercaders que compren els lots més cars, els quals estan composts, predominantment, per dones i infants (taula II); es tracta fonamentalment de mercaders que comprarien els esclaus amb la intenció de vendre'ls en una conjuntura més afavoridora, on els preus foren més alts. Ens trobem també a un notari i un canviador que compren, respectivament, a dues esclaves, l'una de 6 anys, per al primer, i l'altra de 46 anys, per al segon segurament amb la finalitat d'utilitzar-les en serveis domèstics (faines de netejar, ordenar, etc.). A més, apareixen dos *agricola* (llauradors), que amb molta provabilitat els emprarien en diferents treballs servils tant de caràcter domèstic, com de mà d'obra per al conreu de la terra, ja que les edats dels adquirits (dos esclaus de sexe masculí) eren de 40 i 6 anys, respectivament (taula II).

Finalment, altre grup important representat per 4 individus, està format per persones que pertanyien a diverses professions urbanes, directament relacionades amb les activitats industrials (2 drapers, 1 menestral i 1 blanquer). Sembla que els membres d'aquests sectors tendrien a comprar esclaus a partir dels 9 anys d'edat els quals possiblement, passarien a servir com a mà d'obra no qualificada de llurs obradors industrials. Cal afegir que en dues ocasions la documentació no ens precisa la professió dels compradors dels esclaus.

Sobre l'origen dels compradors podem deduir un evident predomini dels pertanyents als sectors industrial i mercantil en comparança amb el grup rural, així com l'absència de representants de la noblesa i altres membres del patriciat urbà (alts càrrecs públics, etc.), ara bé, açò no implica necessàriament que aqueixos sectors no participaren d'alguna manera en la tenència d'esclaus.

Els preus

La qüestió fonamental relativa als preus dels esclaus rau en la diferència de l'alt preu que tenen aquests en comparació amb els preus assolits, pels esclaus, en l'últim quart del segle XV. Per a Vicenta Cortés, els preus dels esclaus canaris i barbarescs sota el regnat dels Reis Catòlics oscil·laven entre les 15 i 25 lliures per als homes i les 20 i les 25 lliures per a les dones, anilont-se en els moments de major carestia a les 34 i 41 lliures per als esclaus i esclaves, respectivament.³⁸

En aquesta subhasta de 1385, l'esclava més barata costà 18 lliures i 6 sous, la més cara 93 lliures i 10 sous (preu on era inclosa la seua filla de 7 mesos). Pel que es refereix als homes, el més car costà 56 lliures, el més barat 33 lliures i un sou (taula II). Quant a la resta dels esclaus que completaven la subhasta, podem observar que, llurs preus oscil·laven entre les 35 lliures el més barat i les 80 lliures el més car, es a dir, amb una proporció mitja que supera quantitativament els preus més alts coneguts a les darreries del segle XV (taula II).

És evident que aquestes dades semblen indicar-nos, sens dubte, que aqueixa superioritat en els preus dels esclaus de l'any 1385 en contrast als de finals de segle XV, estava en funció d'una major raresa d'aquests al llarg del Tres-cents.

38 CORTÉS ALONSO. *La esclavitud en Valencia durante el reinado de los Reyes Católicos*, pàg. 103.

CONCLUSIÓ

Abans d'esmentar una sèrie de conclusions creguem necessari ressenyar la problemàtica que hui planteja la possibilitat d'oferir un panorama general sobre l'esclavitud a la València del segle XIV, ja que ens trobem davant d'una manca d'estudis sobre el tema, i amb una gran dispersió de les fonts documentals. Amb tot, podem considerar que la relació entre guerra de cors i esclavitud estigué, amb tota provabilitat, en el fons de les primeres orientacions del mercat d'esclaus valencià durant l'últim terç del segle XIV. Car fonamentalment fou la guerra de cors a la qual hem d'atribuir un gran percentatge dels esclaus capturats i venuts a la ciutat de València.

De fet, pensem que seria el subministrament d'esclaus per part dels corsaris valencians el que propiciaria, sinó el naixement, si el desenvolupament d'aquest tipus de mercat. Tanmateix, hem de remarcar que aquest fenomen cal associar-lo a un canvi en les relacions generals de la Corona d'Aragó amb els països de Barberia, puix que si durant gaire temps, la Corona d'Aragó s'havia comportat com una potència que exercia el seu domini polític i econòmic sobre les terres del nord d'Àfrica, després de transcorreguda la segona meitat del segle XIV aquesta situació canvià radicalment donat a que, els regnes barbarescs tendiren durant aqueix període a l'organització d'expedicions corsàries que afectaren directament els territoris catalano-aragonesos i molt especialment les costes valencianes. Front a aquests esdeveniments, la ciutat de València preocupada per la situació buscarà, cap a la fi del segle XIV, diferents mètodes per a contrarestar tals accions (formació de lligues navals amb altres ciutats catalano-aragoneses, armaments de naus pròpies, execucions de pirates barbarescs, etc.), actuacions que fomentaran directament i indirecta la captura i el tràfic d'esclaus amb destí a València. Per altre costat, un aspecte que ens era quasi desconegut fins ara, dintre de l'esclavitud valenciana del XIV, era com es procedia la venda dels esclaus; en aquest sentit, podem afermar que aquests foren venuts en subhasta pública als millors postors, passant generalment sota la dependència dels membres que conformaven els sectors més dinàmics de la societat valenciana de l'època.

Pel que respecta a les dades esmentades, sobre el context del cors valencià a les darreries del segle XIV, junt amb l'anàlisi dels elevats preus que adquiriren els esclaus al llarg del Tres-cents, caracteritzats per ésser més alts que els del XV, ens permeten suggerir que el mercat d'esclaus en la València del segle XIV no hi fou un mercat, més o menys articulat i amb gran abundància de captius per a vendre, sinó més bé, un mercat reduït i no massa desenvolupat. Amb seguretat açò s'hi degué d'ésser, fonamentalment, a que en el Tres-cents les captures foren més difícils i arriscades que amb posterioritat com perquè pogueren constituir-se en una font regular d'aprovisionament d'esclaus; sobretot si tenim en compte que en el Quatre-cents la ciutat de València es va veure nodrida per mà d'obra esclava de procedència canària i negra, portada pels mercaders que s'aprovisionaven en els grans mercats internacionals.

Finalment i sense tenir caràcter definitiu, la documentació aportada ens va permetre d'esbossar algunes consideracions interessants sobre la situació del mercat d'esclaus valencià en el darrer terç del segle XIV. Provablement aquest era àdhuc un mercat incipient amb una gran dosi d'abastiment propi i a més a més caracteritzat per les escasses connexions amb les corrents internacionals del tractejament d'esclaus.

TAULA II

LOT	ESCLAU		Edat	COMPRADOR		CORREDOR	PREU	
	Sexe	Nom		Nom	Professió		Nom	L. S. D.
1	m	Hamet	7-8 anys	Berengarius Durandi		Paschasius Traver	39	
2	f	Tamimuitg	20 anys	Bartholomeus Femades	Mercator	Anthonium Mathei	93	10
3	f	Fàtima (filla)	7 mesos	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>
	f	Çahadona	12 anys	Bernardus Mironi	Blanquarius	Arnaldus Martini	67	5
3	f	Tamaçorot	45 anys	Petrus Olmella	Campsor	Anthonium Mathei	50	
5	f	Axa	40 anys	Ludovius Sala	Mercator	Egidus del Pont	80	
6	m	Mahomat (fill)	3 anys	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>
	m	Ali (fill)	1 any	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>
	m	Hamet	9 anys	Bernardus Suau	Draperius	Paschasius Traver	35	5
7	m	Achaye	15 anys	Bernardus Fabarza	Manestrallus	Arnaldus Martini	56	
8	m	Hadua	5 anys	Guillelmus Vitalis	Mercator	Anthonium Mathei	33	1
9	f	Mariem	6 anys	Bartholomeus de Vilalba	Notarius	Paschasius Traver	40	
10	f	Axa	40 anys	Iacobus Marrades		Anthonium Mathei	18	6
11	f	Tamaçot	40 anys	Iohannes Vitalis	Agrícola	Egidus del Pont	41	45
12	m	Pedro (batejat)	18 mesos	Bernardus Suau	Draperius	Arnaldus Martini	36	
13	f	Axa (germana)	12 anys	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>
		Çahara		Bernardus dez Colomer	Mercator		70	10
14	m	Yahie (fill)	2 anys	<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>		<i>Ídem.</i>	<i>Ídem.</i>
	f	Mariem	6 anys	Berengarius Porqueti	Agrícola		40	

Font: Arxiu del Regne de València (A.R.V.). Protocols 2.638 (Jaume Mestre). Sense foliació, documents datats a divendres, 28 de juliol i 16 d'agost del 1385.

APENDIX DOCUMENTAL

I

1385, juliol, 28. València

Títol de venda en subhasta de Hamet, infant barbaresc captivat per l'estol de Berenguer de Ripoll en les proximitats de Bugia. Es adjudicat a Berengarius Durandi per 39 lliures.

A. R. V. Protocols 2.638 (sense foliació)

Die veneris XXVIII^a iulii, anno predicto LXXXV°.

Franciscus de Luna, habitator, Berengarius de Rabinats, Petrus Passadores, Nicholaus de Valldaura et Johannes de Claromonte, cives et iurati hoc anno civitatis Valentie, simul cum venerabili Guillermo de Iaffero, generoso pro nunc absente et Johannes de Vera, notarius syndicus, procurator et actor universitatis dicte civitatis; per concilium eiusdem civitatis legitime constitutum et potestatem habeans plenariam, ad subscripta et alia prout constat et fuit facta fides notario subscripto publico instrumento [confecto] per discretum Bartholomeum de Vilalba «regià» notarium publicum civitatis Valentie ac scribam honorabilis concilii et iuratorum civitatis eiusdem [civitatis]. In civitate Valentie, XXVII^a die mensis ianuarii, anni presentis et subscripti.

Scienter et consulte ac deliberate, facta subastatione legitima in encanto publico, per diversos cursores sive precones in lotgia et platea mercatorum et in aliis partibus dicte civitatis; de quibusdam captivis sarracenis, per galeas a comuni vel universitate ipsius civitatis armatas, quarum fuit capitaneus et ductor venerabilis Berengarius de Ripullo, miles, captis de bona guerra in vel de partibus Bogie, terra Barbarie; et signanter facta subastatione ipsa per Paschasium Traver, cursorem publicum sive preconem iam dicte civitatis, de quadam ex ipsis captivis sarraceno puero vocato Hamet, etatis septem vel octo annorum, parum plus vel minus. Cum nemo inveniatur, in ipso sarraceno captivo captivo (*sic*), tantum precium offerens quantum vos, venerabilis Berengarius Durandi, civis predictae civitatis Valentie, que in eo vos daturum obtulistis et offertis triginta novem libras monete regalium Valentie; ideo nos, iurati et syndicus prefati nominibus et potestate quibus supra, vendimus et concedimus ac realiter tradimus vobis, dicto Berengario Durandi presenti et tamquam plus ut dictum est offerenti et vestris ac quibus volueritis, prenominatum captivum sarracenum precio dictarum triginta novem librarum. Quas omnes de nostri omnium assensu et mandato verbali, ex solvistis numerando michi, dicto Nicholao de Valldaura ut clavario peccunie comunis dicte civitatis «seu per me ac de mandato verbali meo, Petro Ferrarii clavario dictarum galearum nostre» omni mode voluntati.

Et ideo renunciamus, exceptioni dicte rei sic non geste peccunie que no numerate ac dicte quantitatis per vos, non solute ex causa premissa et doli ac beneficio meioris precii et duplicis deceptionis legique//ac foro, quibus deceptis ultra dimidian iusti precii, subvenitur et omni alii iuri, foro et privilegio contra hec venenti. Dantes et remittentes vobis, ad cautelam donacione irrevocabilis inter vivos et ex pacto speciali super hoc inter vos et nos, inito et hic apposito si quid et quidquid predicta, que vobis vendimus plus valent vel valebunt, precio supradicto, cedentes etiam et concedentes vobis et vestris totum et quodcumque ius, totumque locium et omnes actiones et rationes, reales et personales, utiles et directas, varias mixtas et quaslibet alias nobis dictis nominibus competentes aut competere valentes quovis titulo iure vel causa in et super hiis que vobis vendimus et in omnibus eorum melioramentis et contra quasvis personas et res ratione ipsorum quibus iuribus et actionibus predictis possitis vos et vestri uti et experiri agendo, conveniendo, defendendo, ponendo, opponendo, replicando, triplicando et omnia alia faciendo et exercendo in iudicio et extra iudicio quecumque et quem ad modum facere possem ante presentem venditionem et iurium cessionem instituentes vos in et super hiis dominum et potentem actorem et procuratorem ut in rem vestram propiam vos que in locum et ius nostrum ponentes et statuantes ad habendum, tenendum, possidendum dadumque, vendendum, permutandum et altia faciendum vestre libicum voluntatis prout melius et utilis dici scribi et intelligi potest ad vestrum et vestrorum comodum et salvamentum ac bonum etiam in-

tellectum ceterum promittimus et bona fide convenimus quod predictus captivus non est furatus seu ablatas imo est de bona et iusta guerra ipsum que vobis teneamur dictis nominibus salvare ac defendere vos que ac vestros facere, habere, tenere ac possidere contra omnes personas ad forum Valentie et ad usum cursariorum pro cuius captivi evictionem ac pro danpnis et interesse litis et extra obligamus scienter et gratis vobis et vestris omnia bona et iura «universitate» dicte civitatis ac singularium ipsius mibilja et immobilia ubique presentia et futura.

Quod est actum Valentie, et cetera.

Testes: discretus Iacobus Felemir, notarius; Petrus Gencor, mercator civis Valentie ac Paschasius Traver, cursor. Prefatus et firme domini Iohannis de Vera, Sindici.

Recepte VII^a die «presentis» mensis augusti, anno «presentis et supradicto». Sunt testes: Franciscus Corca, notarius et Iohannes de Sancto Felice, scriptor Valentie.

Quo ad firmar vero dictorum Francisci de Luna et Berengarii de Rabinats, iuratorum.

«Receptam IX^a die mensis augusti et anni predictorum.» Sunt testes: discreti Petrus Roig et Petrus Rocha, notarii Valentie. Et cetera.

II

1385, agost, 16. València.

Reconeixement de venda de Petrus Ferrari en nom propi, com a clavari de les tres galeres armades per la ciutat, en nom dels jurats de València, d'una barbaresca de nom Zadora i del seu fill Yahie captius del lot de l'estol de Berenguer de Ripoll. Son adjudicats a Bernat dez Colomer per 70 lliures i 10 sous.

A. R. V. Protocols 2.638 (sense filiació)

Die mercurii XVI^a augusti, anno predicto LXXXV°.

Petrus Ferrari, mercator civis Valentie, clavarius pecunie armate galearum comuni vel universitate civitatis Valentie, armatorum novissimam quarum fuit capitaneus et ductor venerabilis Berengarius de Ripullo, miles.

Gratis et scienter dicto nomine, confiteor et in veritate recognosco vobis Bernardo dez Colomer, mercatori civi dicte civitatis, licet absenti ut presenti ac vestris, quod de expresso assensu et mandato verbali venerabili iuratorum et clavario pecunie universitate dicte civitatis Valentie, solvistis mihi numerando realiter voluntati meam pro fienda solucionem acordatis galearum [armate] predictorum, septuaginta libras decem solidos monete regalium Valentie, qua et quorum precio, prefaci iurati et syndicus universitate dicte civitatis, vobis vendiderunt quandam sarracena (m) captivam (terre de Bogia), pregnatam «ut apperet» vocatam Zahara et quandam Cubay filium suum, vocatum Yahie, etatis duorum annorum parum plus vel minus, captos per dictas galeas «in vel de partibus Bogie, terra Barbarie» et adiudicatus per venerabilem Baiulium regni Valentie, fore da bona et iusta guerra ut in publico instrumento vendicionis huius modi, per discretum Bartholomeum de Vilalba notarii civitatis Valentie.

Recepto XXVIII^a die proximo preteriti, mensis iulii. Hec et alia largius exprimuntur unde renunciens scienter exceptioni non numerate pecunie ac dictorum septuaginta librarum decem solidorum a vobis per me, dicto nomine, non habitorem et non receptorum [...] modo et ex causa premissis et doli, facio vobis de hiis in veritatis testimonium presens apoce instrumentum.

Quod est actum Valentie, et cetera.

Testes: Vicencius Darques, civis et Arnaldus Martini, preco(ner) seu cursor civitatis Valentie.